

Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού

ΠΟΡΙΣΜΑ

(Ν. 3094/2003 «Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις», Άρθρο 3 § 5)

ΘΕΜΑ:

**Καθυστέρηση λειτουργίας της δομής Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας
Ανήλικων Θυμάτων «Σπίτι του Παιδιού»**

Συνήγορος του Πολίτη: Ανδρέας Ποτπάκης
Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: Θεώνη Κουφονικολάκου
Ειδική Επιστήμονας: ΣαμάνθαΣτρατιδάκη

Σεπτέμβριος 2020

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του κατά το άρθρο 103 § 9 του Συντάγματος και το ν.3094/2003, εξέτασε το πρόβλημα της παρατεταμένης καθυστέρησης λειτουργίας της δομής **Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων «Σπίτι του Παιδιού»** (Κωδ. Υπόθεσης 274200/2020) και συντάσσει το παρόν πόρισμα, το οποίο γνωστοποιείται, διαβιβάζεται και κοινοποιείται αρμοδίως.

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ-ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Η μεταχείριση των ανήλικων θυμάτων σεξουαλικής, ιδίως, κακοποίησης αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα στον τομέα της παιδικής προστασίας στη χώρα μας. Οι εγγενείς δυσκολίες διάγνωσης, αποκάλυψης και τεκμηρίωσης της σεξουαλικής κακοποίησης, η συστηματική αμφισβήτηση της μαρτυρίας των παιδιών στο πλαίσιο δικαστικών διαδικασιών, και οι συνέπειες στην ψυχική υγεία των παιδιών θυμάτων τόσο της παραβίασης όσο και της μετέπειτα μεταχείρισής τους στο πλαίσιο του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης έχουν καταγραφεί εκτενώς και, πλέον, αναγνωρίζονται διεθνώς.

Περαιτέρω, η μεταχείριση των παιδιών στο πλαίσιο δικαστικών διαδικασιών αναγνωρίζεται πλέον διεθνώς ως ένα σημαντικό ζήτημα θεμελιωδών δικαιωμάτων. Στο πλαίσιο αυτό, το 2010, το Συμβούλιο της Ευρώπης, εξέδωσε τις «Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για μια φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη»¹, με στόχο τη διασφάλιση του πλήρη σεβασμού όλων των δικαιωμάτων των παιδιών, με έμφαση στα δικαιώματα στην πληροφόρηση, την αντιπροσώπευση, τη συμμετοχή και την προστασία, στο πλαίσιο δικαστικών και εξωδικαστικών διαδικασιών.

Βάσει μακρόχρονης εμπειρίας, στο σύνολο σχεδόν των αναπτυγμένων χωρών, έχουν θεσμοθετηθεί βέλτιστες πρακτικές και δημιουργηθεί εξειδικευμένες δομές για την εξέταση των ανήλικων θυμάτων κακοποίησης, για την διασφάλιση της αξιοπιστίας της δικανικής εξέτασης (“forensic interview”) με την ελάχιστη δυνατή ψυχολογική επιβάρυνση για τους ανηλίκους και για την αποτελεσματικότερη υποστήριξή τους.

Όσον αφορά τις ευρωπαϊκές χώρες, ενδεικτικά, στην Ισλανδία, το «Σπίτι του Παιδιού» (Barnahus) του Ρέικιαβικ λειτουργεί ήδη από το 1998, ενώ εξειδικευμένες δομές που βασίστηκαν στο ίδιο μοντέλο λειτουργούν στη Σουηδία από το 2005, στη Νορβηγία από το 2007, και στη Δανία και τη Φινλανδία από το 2011. Ακόμη και σε λιγότερο αναπτυγμένες οικονομικά χώρες σε σύγκριση με τις Σκανδιναβικές, όπως η Κροατία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Τουρκία, η Πορτογαλία, η Κύπρος και η Βουλγαρία, ανάλογες δομές λειτουργούν ή βρίσκονται υπό ανάπτυξη, ενώ σε άλλες χώρες, όπως η Γαλλία, η Ολλανδία και η Αυστρία, οι ίδιες αρχές και ανάλογες

¹<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804b2cf3>

πρακτικές έχουν ενσωματωθεί στη λειτουργία αντίστοιχων φορέων, προσαρμοσμένες στο νομικό σύστημα κάθε χώρας.

Σε αντίθεση, η κατάσταση στην Ελλάδα ως προς την μεταχείριση ανήλικων θυμάτων κακοποίησης στο πλαίσιο του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης παραμένει αναχρονιστική, με κύριο πρόβλημα την απουσία μιας διαδικασίας όπου ο ανήλικος να καταθέτει **μια** μόνο φορά, χωρίς να απαιτείται η παρουσία του και η επανάληψη της μαρτυρικής κατάθεσης σε διαφορετικές υπηρεσίες και αρχές. Ειδικότερα, από την στιγμή της καταγγελίας ή της αποκάλυψης της κακοποίησης, τα παιδιά καλούνται να περιγράψουν την παραβίαση που υπέστησαν σε πολύωρες καταθέσεις, σε διαφορετικές υπηρεσίες κατά τα διάφορα στάδια της διαδικασίας (προανάκριση, ιατροδικαστική εξέταση, κύρια ανάκριση, πραγματογνωμοσύνη, ακροαματική διαδικασία, κ.λπ.), σε ακατάλληλους χώρους και συνθήκες, και σε επαγγελματίες που δε διαθέτουν επαρκείς γνώσεις και εκπαίδευση για την ορθή διεξαγωγή της εξέτασης και την προσήκουσα μεταχείριση των θυμάτων. Επιπλέον, η απουσία ενός συστήματος διασφάλισης της προστασίας των προσωπικών δεδομένων των ανηλικών στο πλαίσιο των δικαστικών διαδικασιών, επιτρέπει συστηματικά την δημοσιοποίηση από τα ΜΜΕ προσωπικών τους στοιχείων και λεπτομερειών για την κακοποίηση που υπέστησαν, καθιστώντας τους αναγνωρίσιμους, με περαιτέρω επιβάρυνση για τον ψυχισμό τους.

Η εξαιρετικά επώδυνη και ψυχοπιεστική αυτή διαδικασία η οποία, όπως είναι γνωστό, μπορεί να διαρκέσει πολλά έτη, ισοδυναμεί με δευτερογενή θυματοποίηση των ανηλικών από το ίδιο το σύστημα που έχει ως αποστολή την προστασία τους.

Στο πλαίσιο προσπάθειας εκσυγχρονισμού και εναρμόνισης του θεσμικού πλαισίου με τη σύγχρονη διεθνή πραγματικότητα, με βάση τις επιταγές της διεθνούς και εθνικής νομοθεσίας και τις θεμελιώδεις αρχές της φιλικής προς τα παιδιά δικαιοσύνης, το «Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων» (ΚΕΣΑΘΕΑ) συνέταξε και υπέβαλε το 2016 προτάσεις προς τη Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής και τη Γενική Γραμματεία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την θεσμοθέτηση των Αυτοτελών Γραφείων Προστασίας Ανηλίκων Θυμάτων «Σπίτι του Παιδιού». Στη συνέχεια, το ΚΕΣΑΘΕΑ προέβη και στην εκπόνηση σχεδίου υπουργικής απόφασης για την ρύθμιση των συνθηκών λειτουργίας και των αρμοδιοτήτων τους, καθώς και στην σύνταξη του πρώτου στην ελληνική έννομη τάξη δομημένου πρωτόκολλου δικανικής συνέντευξης ανήλικων θυμάτων κακοποίησης, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα.

Ακολούθως, με το ν. 4478/2017 (ΦΕΚ 91Α'/23-06-17), συστήθηκαν τα Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας Ανηλίκων Θυμάτων «Σπίτι του Παιδιού», αρχικά στις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής (ΥΕΑ&ΚΑ) Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Πειραιά, Πατρών και Ηρακλείου και, στη συνέχεια, με το άρθρο 35 του ν. 4640/2019 (ΦΕΚ 190 Α' /30-11-19) απέκτησαν αυτοτέλεια, ενώ με την ΥΑ7320/2019 (ΦΕΚ 2238 Β'/10-6-19) ρυθμίστηκαν τα θέματα λειτουργίας τους και θεσμοθετήθηκε η εφαρμογή του πρωτοκόλλου δικανικής εξέτασης ανηλικών του ΚΕΣΑΘΕΑ.

Η σύσταση της εν λόγω δομής αποτελεί τομή στο πεδίο της προστασίας της ανηλικότητας στη χώρα μας καθώς, για πρώτη φορά, θεσπίζεται ένα πλαίσιο κανόνων, βάσει διεθνώς αναγνωρισμένων προτύπων, για την δικανική εξέταση των ανηλίκων και για την συνδρομή των προανακριτικών, ανακριτικών, εισαγγελικών και δικαστικών αρχών ως προς την προσήκουσα εξέταση και συνολική μεταχείριση τους στα διάφορα στάδια της διαδικασίας, για την ελαχιστοποίηση του κινδύνου επανατραυματισμού τους και τη διασφάλιση της μέγιστης εγκυρότητας της δικανικής κρίσης.

Ωστόσο, παρά την αναγκαιότητα και την αδιαμφισβήτητη σημασία του εγχειρήματος, **3 χρόνια μετά την θέσπιση τους, ούτε ένα από τα 5 προβλεπόμενα από το νόμο Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων «Σπίτι του Παιδιού» δεν λειτουργεί, ούτε έχει προσδιοριστεί το χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης των προβλεπόμενων διαδικασιών για την έναρξη της λειτουργίας τους.**

B. Η ΕΞΕΤΑΣΗ ΚΑΙ Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ (ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ)

Οι δυσκολίες διάγνωσης και τεκμηρίωσης της παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης και, εν τέλει, ανεύρεσης της ουσιαστικής αλήθειας, αποτελούν εδώ και δεκαετίες αντικείμενο εκτενούς διερεύνησης και προβληματισμού διεθνώς - στα πεδία της παιδοψυχιατρικής, της παιδικής προστασίας και της ποινικής δικαιοσύνης - καθώς, λόγω της φύσης της σεξουαλικής κακοποίησης και της μυστικότητας που την περιβάλλει, στη μεγάλη πλειονότητα των περιπτώσεων δεν υπάρχουν μάρτυρες, παθολογικά ευρήματα ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία.

Δεδομένης της ιδιαίτερα συχνής απουσίας ιατρικών ευρημάτων ή άλλων καθοριστικών αποδεικτικών στοιχείων, στη μεγάλη πλειονότητα των περιπτώσεων **το σημαντικότερο στοιχείο για τη διάγνωση και τεκμηρίωση της κακοποίησης είναι η μαρτυρία του ίδιου του παιδιού και η ανάλυση των ποιοτικών στοιχείων του λόγου του**². Επιγραμματικά, στο σύνολο της ερευνητικής βιβλιογραφίας υπογραμμίζεται η σημασία:

- **Της απόκτησης από τον εξεταστή εξειδικευμένης γνώσης των ψυχολογικών παραγόντων που μπορούν να οδηγήσουν στην απόκρυψη της παραβίασης από το ανήλικο θύμα, όπως αισθήματα ντροπής και ενοχών, υπέρμετρο άγχος για τυχόν μετακύλιση της ευθύνης στο ίδιο, φόβος αντιποίνων**

²Dammeyer M.D., The Assessment of child sexual abuse allegations: Using research to guide clinical decision making, *Behav.sci.Law*, 1998, 16: 21-34, London K. et al, Review of the contemporary literature on how children report sexual abuse to others: findings, methodological issues and implications for forensic interviewers, *Memory* 2008, 16:29-47, Werner J. & Werner M.C.M., Child sexual abuse in clinical and forensic psychiatry: a review of recent literature, *Current Opinion in Psychiatry* 2008, 21:499-504

από την πλευρά του θύτη, αγωνία και τύψεις για την πιθανή καταδίκη του δράστη, ιδίως στις περιπτώσεις όπου υπάρχει στενός συγγενικός δεσμός με το θύμα.³

- **Της αναπτυξιακής αξιολόγησης και της προσαρμογής των τεχνικών της συνέντευξης στην ηλικία και τις γνωστικές ικανότητες κάθε παιδιού**, δηλαδή, της ανάγκης να λαμβάνονται υπόψη το αναπτυξιακό στάδιο, η γλωσσική ικανότητα, το επίπεδο εξέλιξης των γνωστικών διεργασιών αλλά και η ψυχοσεξουαλική ωριμότητα του θύματος⁴.
- **Της απόκτησης γνώσης των ιδιαίτερων εκείνων κριτηρίων που επιτρέπουν τη διάκριση μεταξύ ψευδών και αληθών ισχυρισμών των ανηλίκων**⁵.
- **Της ικανότητας προσαρμογής των απαιτήσεων και των τεχνικών της δικανικής εξέτασης σε ιδιαίτερα ευάλωτες κατηγορίες ανήλικων**, όπως παιδιά προσχολικής ηλικίας, παιδιά προερχόμενα από διαφορετικό πολιτισμικό πλαίσιο, και παιδιά με σωματική ή νοητική αναπηρία, ή μεψυχικές ή αναπτυξιακές διαταραχές⁶.
- **Του σεβασμού και της τήρησης βασικών κανόνων δεοντολογίας κατά την διαδικασία εξέτασης των θυμάτων** (οικοδόμηση κλίματος ασφάλειας και εμπιστοσύνης με τον ανήλικο, τήρηση ουδέτερης αλλά υποστηρικτικής στάσης, ολοκλήρωση της διαδικασίας σε συγκεκριμένο χρόνο, μη εμπλοκή άλλων προσώπων, ενθάρρυνση της ελεύθερης αφήγησης και αποφυγή χρήσης κλειστού τύπου ερωτήσεων, αποφυγή επανάληψης της εξέτασης και πολλαπλών καταθέσεων, χρήση απλής και κατανοητής γλώσσας, αποφυγή καθοδήγησης και υποβολής, κ.λπ.)⁷
- **Της επαρκούς και εξειδικευμένης εκπαίδευσης, και των χαρακτηριστικών προσωπικότητας του εξεταστή** (ευαισθησία, ηρεμία, ενσυναίσθηση, ικανότητα αλληλεπίδρασης και δημιουργίας σχέσης εμπιστοσύνης με τα παιδιά, ικανότητα ευελιξίας στη χρήση διαφορετικών τύπου προσεγγίσεων, κ.λπ.)⁸

³ Summit, R. C. (1992) Abuse of the Child Sexual Abuse Accommodation Syndrome, *Journal of Child Sexual Abuse*, 1:153-163.

⁴ Θεμελή, Ό. (2014) *Τα παιδιά καταθέτει. Η δικανική εξέταση ανήλικων μαρτύρων, θυμάτων σεξουαλικής κακοποίησης*, Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος (ISBN 978-960-499-108-2).

⁵ Faller, K.C. (2007), Criteria for Deciding about the Likelihood of sexual abuse, in K.C. Faller (Ed) *Interviewing Children about Sexual Abuse. Controversies and Best Practice*:191-206, Oxford: Oxford University Press

⁶ Lamb, Hershkowitz, Orbach&Esplin, 2008; Lamb, M. E., Hershkowitz, I., Orbach, Y., &Esplin, P.W. (2008) *Tell me what happened: Structured Investigative Interviews of Victims and Witnesses*, Wiley; Walker, N. E. (1997). Should we question how we question children in child abuse investigations? In M.Bruck& H. Hembrooke (Chairs), *Beyond suggestibility: Interviews, interviewers, and the information they elicit from children*. Symposium presented at the biennial meeting of the Society for Research in Child Development, Washington, D.C.

⁷ Θεμελή, Ό. (2008), Η προστασία της ανηλικότητας: Βασικές αρχές συνέντευξης με κακοποιημένα παιδιά, Στο Ο. Γιωτάκος και Μ. Τσιλιάκου (επιμ.). *Ο κύκλος της κακοποίησης* (σελ. 107-126). Αθήνα: Εκδόσεις Αρχιπέλαγος

⁸ Cronch, L. E., Viljoen, J. L., & Hansen, D. J. (2006). Forensic interviewing in child sexual abuse cases: Current techniques and future directions. *Aggression and Violent behaviour*, 11, 195-207. Faller, K. C. (2007), *Interviewing Children about Sexual Abuse. Controversies and*

- Της χρήσης δομημένου πρωτόκολλου δικανικής εξέτασης, κατά τα διεθνή πρότυπα, που οδηγεί συχνότερα στην αποκάλυψη της κακοποίησης, στη λήψη αξιόπιστων καταθέσεων, στην αύξηση του όγκου των πληροφοριών που ανακαλούνται και στη μείωση παραφθοράς και επιμόλυνσης της μνήμης⁹.

Συνοψίζοντας: Η δικανική εξέταση των παιδιών θυμάτων σεξουαλικής κακοποίησης είναι μια δύσκολη και πολυσύνθετη διαδικασία, και πολυάριθμοι παράγοντες μπορεί να επηρεάσουν ή να θέσουν υπό αμφισβήτηση την αξιοπιστία της. Δεδομένου ότι στην πλειονότητα των περιπτώσεων αποτελεί τη σημαντικότερη ή ακόμη και τη μοναδική πηγή στοιχείων για την αξιολόγηση ισχυρισμών σεξουαλικής κακοποίησης, η σημασία της είναι καθοριστική για την διάγνωση και την τεκμηρίωση της κακοποίησης και, συνακόλουθα, για τη θεραπευτική αντιμετώπιση του παιδιού θύματος, την διασφάλιση της μελλοντικής του προστασίας, αλλά και την ποινική μεταχείριση του δράστη.

Η εξέταση των παραπάνω παραγόντων αναδεικνύει την καθοριστική σημασία της επαρκούς και εξειδικευμένης εκπαίδευσης των επαγγελματιών που διενεργούν τις δικανικές εξετάσεις ανηλίκων, της καταλληλότητας του χώρου και των συνθηκών διεξαγωγής της συνέντευξης και της χρήσης τεχνικών και πρωτοκόλλων που κατοχυρώνονται από την έρευνα και την κλινική εμπειρία, για τη διασφάλιση της εγκυρότητας της δικανικής κρίσης και την προστασία των παιδιών από δευτερογενή θυματοποίηση.

Best Practice. Oxford: Oxford University Press, Fontes, L. A., & Faller, K. C. (2007) *Interviewing Children about Sexual Abuse. Controversies and Best Practice*: 164-174, Oxford: Oxford University Press, Themeli, O. & Panagiotaki, M. (2014). Forensic interviews with children victims of sexual abuse: The role of the counselling psychologist, *The European Journal of Counselling Psychology*, 3(1):1-19

⁹ Lamb, M. E., Orbach, Y., Hershkowitz, I., Esplin, P. W., and Horowitz, D. (2007), Structured forensic interview protocols improve the quality and informativeness of investigative interviews with children, *Child Abuse and Neglect*, 31: 1201–1231; Faller (2007)

Γ. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού που κυρώθηκε με το ν. 2101/1992 (ΦΕΚ 192 Α'/2-12-92), κατοχυρώνει το δικαίωμα του παιδιού σε προστασία από κάθε μορφή βίας, κακοποίησης ή εκμετάλλευσης και θεσπίζει την υποχρέωση των Συμβαλλόμενων Κρατών να λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά και διοικητικά μέτρα για την προστασία των παιδιών αλλά και για τη φροντίδα των θυμάτων.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης, τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να διασφαλίζουν ότι το συμφέρον του παιδιού λαμβάνεται υπόψη πρωτίστως σε όλες τις αποφάσεις δημοσίων και ιδιωτικών φορέων που αφορούν παιδιά, συμπεριλαμβανομένων των δικαστηρίων και των νομοθετικών οργάνων (άρθρο 3, παρ. 1), ότι η άποψη του παιδιού λαμβάνεται υπόψη σε οποιαδήποτε διοικητική ή δικαστική διαδικασία το αφορά (άρθρο 12, παρ.2), να προστατεύουν το παιδί από κάθε παράνομη παρέμβαση στην ιδιωτική του ζωή και προσβολή της τιμής και της υπόληψής του (άρθρο 16), να λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα για την προστασία του παιδιού από κάθε μορφή βίας και κακοποίησης (άρθρο 19) και, ειδικότερα, από κάθε μορφή σεξουαλικής βίας και εκμετάλλευσης, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, (άρθρο 34), καθώς και για την σωματική και ψυχολογική ανάρρωση και κοινωνική επανένταξη κάθε παιδιού θύματος οποιασδήποτε μορφής κακοποίησης (άρθρο 39).

Με το ν.3625/2007 «Κύρωση, εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 290 Α'/24-12-2007) και το ν.3727/2008 «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης, μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 257 Α'/18-12-08), θεσπίστηκαν ειδικότερες διατάξεις για την προστασία των παιδιών θυμάτων σεξουαλικής κακοποίησης και, ιδίως, για τον τρόπο εξέτασής τους ως μαρτύρων στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών.

Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 8 του ν. 3625/2007,

«1. Τα Κράτη Μέρη υιοθετούν κατάλληλα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των παιδιών-θυμάτων πρακτικών που απαγορεύονται από το παρόν Πρωτόκολλο σε όλα τα στάδια της διαδικασίας της ποινικής δικαιοσύνης, ιδίως:

(α) αναγνωρίζοντας την ευπάθεια των παιδιών-θυμάτων και προσαρμόζοντας τις διαδικασίες για την αναγνώριση των ιδιαίτερων αναγκών τους, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται οι ιδιαίτερες ανάγκες τους ως μαρτύρων

(β) ενημερώνοντας τα παιδιά-θύματα για τα δικαιώματά τους, τον ρόλο τους και το πλαίσιο, τον χρόνο και την πρόοδο της διαδικασίας και την έκβαση των υποθέσεων τους

(γ) επιτρέποντας την παρουσίαση και εξέταση των απόψεων, των αναγκών και των ανησυχιών των παιδιών-θυμάτων στη διαδικασία, όταν επηρεάζονται τα προσωπικά τους συμφέροντα, με τρόπο που συνάδει με τους διαδικαστικούς κανόνες της εθνικής νομοθεσίας

(δ) παρέχοντας κατάλληλες υπηρεσίες στήριξης στα παιδιά-θύματα, σε όλη τη διάρκεια της νομικής διαδικασίας

(ε) προστατεύοντας, ως αρμόζει, την ιδιωτική ζωή και την ταυτότητα των παιδιών-θυμάτων και λαμβάνοντας μέτρα, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, για την αποφυγή της ανάρμοστης γνωστοποίησης πληροφοριών που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην αποκάλυψη της ταυτότητας των παιδιών-θυμάτων

(στ) μεριμνώντας, σε κατάλληλες περιπτώσεις, για την ασφάλεια των παιδιών-θυμάτων, καθώς και για την ασφάλεια των οικογενειών τους και των μαρτύρων τους, από εκφοβισμό και αντίποινα

(ζ) αποφεύγοντας την άσκοπη καθυστέρηση στην ολοκλήρωση των υποθέσεων και την εκτέλεση των διατάξεων ή αποφάσεων που παρέχουν αποζημίωση σε παιδιά-θύματα

...

3. Τα Κράτη Μέρη εξασφαλίζουν ότι, κατά την αντιμετώπιση από το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης των παιδιών που είναι θύματα των εγκλημάτων που περιγράφονται στο παρόν Πρωτόκολλο, θα λαμβάνεται πρωτίστως υπ' όψιν το συμφέρον του παιδιού.

4. Τα Κράτη Μέρη λαμβάνουν μέτρα για να εξασφαλίσουν την κατάλληλη εκπαίδευση, ιδίως τη νομική και ψυχολογική εκπαίδευση, των προσώπων η εργασία των οποίων απευθύνεται στα θύματα των εγκλημάτων που προβλέπονται από το παρόν Πρωτόκολλο»

Επίσης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2737/2008,

Άρθρο 30: Αρχές

1. Κάθε Μέρος λαμβάνει τα απαιτούμενα νομοθετικά ή άλλα μέτρα, προκειμένου να διασφαλίσει ότι οι ανακρίσεις και οι ποινικές διαδικασίες διεξάγονται προς το καλύτερο δυνατό συμφέρον του παιδιού και με σεβασμό στα δικαιώματά του.

2. Κάθε Μέρος υιοθετεί προστατευτική προσέγγιση έναντι των θυμάτων, διασφαλίζοντας ότι οι ανακρίσεις και οι ποινικές διαδικασίες δεν επιδεινώνουν τα ψυχικά τραύματα που βιώθηκαν από το παιδί και ότι η διαδικασία απονομής της ποινικής δικαιοσύνης συνοδεύεται από αρωγή, όπου αυτό απαιτείται.

....

Άρθρο 35: Συνεντεύξεις με το παιδί

1. Κάθε Μέρος λαμβάνει τα απαιτούμενα νομοθετικά ή άλλα μέτρα, προκειμένου να διασφαλίζει ότι: α. οι συνεντεύξεις με το παιδί πραγματοποιούνται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, από τότε που έχουν αναφερθεί τα γεγονότα στις αρμόδιες αρχές, β. οι συνεντεύξεις με το παιδί πραγματοποιούνται, όπου αυτό είναι απαραίτητο, σε εγκαταστάσεις σχεδιασμένες ή προσαρμοσμένες για το σκοπό αυτό, γ. οι συνεντεύξεις με το παιδί πραγματοποιούνται από επαγγελματίες, εκπαιδευμένους για το σκοπό αυτό, δ. τα ίδια πρόσωπα, εάν αυτό είναι δυνατό και όπου αυτό απαιτείται, πραγματοποιούν όλες τις συνεντεύξεις με το παιδί, ε. ο αριθμός συνεντεύξεων είναι όσο το δυνατόν πιο περιορισμένος και όσος απαιτείται για τους σκοπούς των ποινικών διαδικασιών, στ. το παιδί μπορεί να συνοδεύεται από το

νόμιμο εκπρόσωπό του ή, όπου αυτό απαιτείται, από έναν ενήλικο της επιλογής του, εκτός αν έχει εκδοθεί αιτιολογημένη απόφαση για το αντίθετο, για το πρόσωπο αυτό.

2. Κάθε Μέρος λαμβάνει τα απαιτούμενα νομοθετικά ή άλλα μέτρα, προκειμένου να διασφαλίσει ότι όλες οι συνεντεύξεις με το θύμα ή, όπου αυτό απαιτείται, εκείνες που ο μάρτυρας είναι παιδί, μπορούν να βιντεοσκοπηθούν και ότι αυτές οι βιντεοσκοπημένες συνεντεύξεις μπορούν να γίνουν αποδεκτές ως αποδεικτικά στοιχεία κατά τη διάρκεια των νομικών διαδικασιών ενώπιον του δικαστηρίου, σύμφωνα με τους κανόνες που προβλέπονται από το εσωτερικό δίκαιό του.»

Τα Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων «Σπίτι του Παιδιού» συστήθηκαν σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 74, 75 και 76 του τέταρτου μέρους του ν. 4478/2017(ΦΕΚ 91 Α'91/23-06-17) που αφορά την«Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2012/29/ΕΕ για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας και για την αντικατάσταση της απόφασης -Πλαίσιο 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου»¹⁰.

Επιπλέον, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 226^Α του ΚΠΔ, όπως τροποποιήθηκε από τον ανωτέρω νόμο, « κατά την εξέταση ως μάρτυρα του ανήλικου θύματος των πράξεων που αναφέρονται στα άρθρα 323Α παράγραφος 4, 323Β εδάφιο α', 324, 336, 337 παράγραφοι 3 και 4, 338, 339, 342, 343, 345, 346, 348, 348Α, 348Β, 348Γ, 349, 351, 351Α του Ποινικού Κώδικα, καθώς και στα άρθρα 29 παράγραφοι 5 και 6 και 30 του ν. 4251/ 2014 διορίζεται και παρίσταται, ως πραγματογνώμων, ειδικά εκπαιδευμένος παιδοψυχολόγος ή παιδοψυχίατρος και σε περίπτωση έλλειψής τους, ψυχολόγος ή ψυχίατρος, που υπηρετεί στα Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων ή που περιλαμβάνεται στον πίνακα πραγματογνωμόνων, όπου αυτά δεν λειτουργούν, χωρίς να εφαρμόζονται κατά τα λοιπά οι διατάξεις των άρθρων 204 έως 208. **Η εξέταση ως μάρτυρα του ανήλικου θύματος διενεργείται υποχρεωτικά στα Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων της Εφετειακής Περιφέρειας ή, όπου αυτά δεν λειτουργούν, σε χώρους ειδικά σχεδιασμένους και προσαρμοσμένους για το σκοπό αυτόν, χωρίς υπαίτια καθυστέρηση και με όσο το δυνατόν περιορισμένο αριθμό συνεντεύξεων.»**

Στη συνέχεια, με την τροποποίηση του άρθρου 74 του ν. 4478/2017 με το άρθρο 35, παρ.2, του ν. 4640/2019 (ΦΕΚ 190 Α'/30-11-19), απέκτησαν διοικητική αυτοτέλεια και εντάχθηκαν στη Γενική Διεύθυνση Διοίκησης Δικαιοσύνης, Διεθνών Νομικών Σχέσεων και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου ως προς την εποπτεία, επιμέλεια και οργάνωση της λειτουργίας τους, με τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) Ατομική αξιολόγηση ανήλικων θυμάτων για τον προσδιορισμό ειδικών αναγκών προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 68 του παρόντος.

β) Παροχή γενικών υπηρεσιών υποστήριξης στα ανήλικα θύματα, σύμφωνα με το άρθρο 62 του παρόντος νόμου.

¹⁰ DIRECTIVE 2012/29/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029&from=EL>

γ) Συνδρομή των προανακριτικών, ανακριτικών, εισαγγελικών και δικαστικών αρχών για την προσήκουσα εξέταση ανήλικων θυμάτων κατά τις κείμενες διατάξεις.

δ) Εκτίμηση αντιληπτικής ικανότητας και ψυχικής κατάστασης ανηλίκων θυμάτων κατά τις κείμενες διατάξεις από εξειδικευμένο προσωπικό.

ε) Διαμόρφωση κατάλληλων συνθηκών και χώρων για την εξέταση από τις προανακριτικές, ανακριτικές, εισαγγελικές και δικαστικές αρχές ανήλικων θυμάτων και προμήθεια και εγκατάσταση υλικοτεχνικού εξοπλισμού για την καταγραφή της κατάθεσης του ανηλίκου με ηλεκτρονικά οπτικοακουστικά μέσα σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.»

Τέλος, με την ΥΑ 7320/2019 (ΦΕΚ 2238 Β'/10-6-2019) ρυθμίστηκαν οι αρμοδιότητες και οι συνθήκες λειτουργίας των Αυτοτελών Γραφείων Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων «Σπίτι του Παιδιού», βάσει προτάσεων του ΚΕΣΑΘΕΑ. Ως αντικείμενο της ΥΑ ορίζεται, μεταξύ άλλων, ο καθορισμός των αναγκαίων προϋποθέσεων **«για τη διαδικασία εκτίμησης της αντιληπτικής ικανότητας και της ψυχικής κατάστασης των ανήλικων θυμάτων, για τη διαμόρφωση των κατάλληλων συνθηκών και χώρων για την εξέτασή τους και για την καταγραφή της κατάθεσής τους, για τον τρόπο και τη μεθοδολογία της συνδρομής των Αυτοτελών Γραφείων Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων προς τις προανακριτικές ανακριτικές εισαγγελικές και δικαστικές αρχές για την εξέταση των ανήλικων θυμάτων»**. Με την ίδια απόφαση θεσπίστηκε το πρώτο στην ελληνική έννομη τάξη πρωτόκολλο δικανικής εξέτασης, που συνέταξε επίσης το ΚΕΣΑΘΕΑ. Ειδικότερα, η εν λόγω ΥΑ περιλαμβάνει προβλέψεις σχετικά με:

- τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των Αυτοτελών Γραφείων, με τη διασφάλιση κατάλληλων χώρων, της σύστασης και κάλυψης οργανικών θέσεων προσωπικού, τον ορισμό επιστημονικά υπευθύνου, τον σχεδιασμό ολοκληρωμένου προγράμματος ολοκληρωμένου προγράμματος υποστήριξης στο ανήλικο θύμα, και τη διασύνδεση των δομών με φορείς άλλες υπηρεσίες και φορείς (άρ. 5),
- την ατομική αξιολόγηση του ανήλικου θύματος για τον προσδιορισμό, όπου απαιτείται, ειδικών μέτρων προστασίας από δευτερογενή και επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση, εκφοβισμό και αντεκδίκηση (άρ. 6),
- τις προδιαγραφές διαμόρφωσης των χώρων δικανικής εξέτασης ώστε να είναι ασφαλείς, προσβάσιμοι και φιλικόι προς το παιδί, ο εξοπλισμός τους με τον αναγκαίο τεχνικό εξοπλισμό (ηλεκτρονικά οπτικοακουστικά μέσα) και με αναγκαία μη λεκτικά εργαλεία αξιολόγησης (υλικά ζωγραφικής, ανατομικά διαγράμματα, κουκλόσπιτα κ.α.) (άρ. 7),
- τον τρόπο εξέτασης ανήλικων θυμάτων με ιδιαίτερες ανάγκες προστασίας (άρ. 8),
- την παροχή συνδρομής προς τις προανακριτικές, ανακριτικές, εισαγγελικές και δικαστικές αρχές (άρ. 9),
- την εκτίμηση της αντιληπτικής ικανότητας και της ψυχικής κατάστασης του ανηλίκου στο πλαίσιο προετοιμασίας για τη δικανική κατάθεση (άρ. 10),
- την κατάλληλη προετοιμασία του ανηλίκου για τη δικανική εξέταση (άρθρο 11),
- την διεξαγωγή της δικανικής εξέτασης βάσει του δομημένου πρωτοκόλλου (άρ. 12),
- την προετοιμασία και εξέταση ανήλικων θυμάτων με αναπηρία, νοητική υστέρηση, νευροαναπτυξιακές και ψυχικές διαταραχές (άρ. 13),

- την εξέταση ανήλικων θυμάτων που προέρχονται από διαφορετικό πολιτισμικό πλαίσιο, ή που δεν ομιλούν ή κατανοούν επαρκώς την ελληνική γλώσσα (άρ. 14),
- την παροχή γενικών υπηρεσιών υποστήριξης στο ανήλικο θύμα (άρ. 15).

Δ. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΚΑΙ Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο διερεύνησης της υπόθεσης, απηύθυνε επιστολή προς τον Γενικό Γραμματέα Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (με αρ.πρωτ. Γρ.Συν.28/9-03-2020), επισημαίνοντας το πρόβλημα και ζητώντας τη μέριμνά του για την επίσπευση της έναρξης λειτουργίας των Σπιτιών του Παιδιού.

Επίσης, με τα με αρ.πρωτ. 274200/11001/28-02-2020 και 274200/23536/2-06-2020 έγγραφα, η Αρχή απηύθυνε ερωτήματα από τις Κτιριακές Υποδομές Α.Ε. σχετικά με τις αναφερόμενες καθυστερήσεις και την πρόοδο των τεχνικών μελετών και λοιπών διαδικασιών όσον αφορά τα κτίρια όπου προβλέπεται να στεγαστούν οι δομές της Αθήνας, της Θεσσαλονίκης και του Ηρακλείου και, με το με αρ.πρωτ. 4689/27-03-2020 απαντητικό έγγραφο, έλαβε ενημέρωση για τις ενέργειες της υπηρεσίας και τις εξελίξεις μέχρι την παραπάνω ημερομηνία, οι οποίες παρουσιάζονται συνοπτικά παρακάτω.

Στη συνέχεια, με το με αρ.πρωτ. 274200/23722/5-06-2020 έγγραφο, ο Συνήγορος ζήτησε ενημέρωση από την Γενική Διεύθυνση Διοίκησης Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης σχετικά με τους λόγους της καθυστέρησης, τον σχεδιασμό και το χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης των διαδικασιών για την έναρξη λειτουργίας κάθε μιας από τις δομές ξεχωριστά. Στην απάντηση προς την Αρχή της Προϊσταμένης της Γενικής Διεύθυνσης(έγγραφο με αρ.πρωτ. 25058/19-06-2020):

- **Ως προς τα κτιριακά ζητήματα** και τη σημειωθείσα καθυστέρηση, αναφέρεται ότι η Γενική Διεύθυνση Διοίκησης δεν είναι επισπεύδουσα υπηρεσία και δεν έχει δικαίωμα τελικής υπογραφής ως προς την επίλυση προβλημάτων (όπως πληρωμή μισθωμάτων, έκδοση οικοδομικής άδειας, κοστολόγηση των έργων, κ.λπ.) και συνεπώς, ως προς τα ως άνω ζητήματα *«ο ρόλος της αναλώνεται στην ενημέρωση και μόνο των αρμοδίων υπηρεσιών για προβλήματα που ανακύπτουν και παραπομπή εγγράφων»*
- **Ως προς τα ζητήματα στελέχωσης**, αναφέρεται ότι οι δομές στελεχώνονται μέσω της κινητικότητας των δημοσίων υπαλλήλων και ότι, από τις συνολικά 21 προβλεπόμενες θέσεις προσωπικού, οι 9 έχουν καλυφθεί με οριστική μετάταξη και η 1 με απόσπαση (η οποία έκτοτε έχει λήξει)

Επίσης, ότι προϋπόθεση για την προκήρυξη και των υπολοίπων θέσεων είναι *«η ένταξη της αρμοδιότητας των Σπιτιών του Παιδιού σε Τμήμα και Διεύθυνση της Γενικής Διεύθυνσης ώστε να μπορεί σύμφωνα με τα οριζόμενα με τις κείμενες διατάξεις να συγκροτηθεί η σχετική επιτροπή διενέργειας μετάταξης μέσω κινητικότητας»* και ότι *«έπειτα από γνωστοποίηση του ζητήματος στην Πολιτική Ηγεσία, μέσω ενημερωτικού Σημειώματος, δόθηκε η διαβεβαίωση της επίλυσης του ζητήματος με τη δημοσίευση του Οργανισμού του Υπουργείου Δικαιοσύνης».*

Για τον λόγο αυτό αναφέρεται, ότι δεν έχει καταστεί εφικτή και η στελέχωση του Σπιτιού του Παιδιού Πειραιά, χωρίς ωστόσο να προσδιορίζεται γιατί το κώλυμα αυτό δεν ίσχυε για τις θέσεις που ήδη καλύφθηκαν στις άλλες δομές.

- **Ως προς τη λειτουργία** των δομών, αναφέρεται ότι «τα σπίτια του Παιδιού δέχονται αριθμό αιτημάτων από Δικαστικές και Ανακριτικές Αρχές, προκειμένου το προσωπικό να τις συνδράμει σύμφωνα με τη νομοθεσία ... παρόλο που δεν έχουν μεταφερθεί ακόμη στα κατάλληλα διαμορφωμένα κτίρια προκειμένου να πραγματοποιηθεί η ολιστική αντιμετώπιση μέσω και των δικανικών συνεντεύξεων.... Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι το Σπίτι του Παιδιού Αθήνας από το Νοέμβριο 2019 έως Μάιο 2020 πραγματοποίησε τις πρώτες τέσσερις πραγματογνωμοσύνες και αναμένεται, όπως έχουμε ενημερωθεί, ανάλογος αριθμός εντός των προσεχών ημερών». Στο ίδιο έγγραφο αναφέρεται ότι η συνεργασία αυτή ενδέχεται να διευρυνθεί «και σε επίπεδο περιφέρειας με τη γνωστοποίηση στις Εισαγγελικές και Ανακριτικές Αρχές της δυνατότητας αξιοποίησης του επιστημονικού προσωπικού των Αυτοτελών Γραφείων Προστασίας Ανήλικων «Σπίτια του Παιδιού» κατά ανάλογο τρόπο ... μέχρι την **πλήρη λειτουργία των Αυτοτελών Γραφείων Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων «Σπίτι του Παιδιού.» ..»**(έμφαση δική μας)
- Δεν απαντάται το ερώτημα όσον αφορά το προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης των διαδικασιών και έναρξης λειτουργίας των δομών.

Ε. ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ 5 ΑΥΤΟΤΕΛΩΝ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ «ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ»

Αναφορικά με την τρέχουσα κατάσταση και τα θέματα προς επίλυση προκειμένου να καταστεί εφικτή η έναρξη λειτουργίας των δομών, σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουν τεθεί υπόψη του Συνηγόρου του Πολίτη:

- Όσον αφορά το **Σπίτι του Παιδιού Αθήνας**, σύμφωνα με το προαναφερόμενο έγγραφο των ΚΤΥΠ Α.Ε., η πραγματοποίηση αυτοψίας στον προς μίσθωση χώρο και η σύνταξη τεχνικής έκθεσης και προϋπολογισμού για τις απαραίτητες ενέργειες, ανατέθηκε στην υπηρεσία με το με αρ.πρωτ. 48921/10-07-2018 έγγραφο της Διεύθυνσης Τεχνικής Υπηρεσίας του Υπουργείου. Σύμφωνα με το ίδιο έγγραφο, μέχρι τον Μάρτιο 2020, είχε εγκριθεί η δέσμευση πίστωσης για τις αναγκαίες τεχνικές εργασίες επί του ακινήτου και βρισκόταν σε εξέλιξη οι διαδικασίες για την δημοπράτηση του έργου καθώς και η μελέτη κινητού γραφειακού εξοπλισμού. Βάσει των παραπάνω, δύο και πλέον έτη μετά την έναρξή τους, οι διαδικασίες όσον αφορά τη στέγαση και εξοπλισμό της δομής έχουν μεν προχωρήσει σε σύγκριση με τα άλλα Αυτοτελή Γραφεία, ωστόσο απέχουν από την ολοκλήρωση που θα επιτρέψει την έναρξη λειτουργίας της. Περαιτέρω, το προσωπικό της δομής φιλοξενείται προσωρινά σε χώρο του Υπουργείου και, όπως αναφέρεται παραπάνω, συνεργάζεται με τις δικαστικές και ανακριτικές αρχές, κατόπιν αιτημάτων τους, διενεργώντας περιστασιακά και πραγματογνωμοσύνες.

- Όσον αφορά το **Σπίτι του Παιδιού Θεσσαλονίκης**, σύμφωνα με ενημέρωση της Αρχής από τις ΚΤΥΠ ΑΕ, η τεχνική μελέτη που ανατέθηκε στην υπηρεσία με το με αρ.πρωτ. 39204/7-06-2019 έγγραφο της Διεύθυνσης Τεχνικής Υπηρεσίας σε υπό μίσθωση ακίνητο του ΕΤΕΑΕΠ έχει ολοκληρωθεί και διαβιβαστεί στο Υπουργείο. Ωστόσο, στάσιμες παραμένουν οι διαδικασίες για την μίσθωση του ακινήτου και την υλοποίηση των εν λόγω τεχνικών εργασιών.

Εν τω μεταξύ - σύμφωνα και το με αρ.πρωτ. 5/10-02-2020 έγγραφο προς την Γενική Διεύθυνση Διοίκησης Δικαιοσύνης -οι εργαζόμενοι φιλοξενούνται σε χώρο που τους έχει παραχωρηθεί από την Εισαγγελία Πρωτοδικών στο Δικαστικό Μέγαρο Θεσσαλονίκης και συνεργάζονται με την Εισαγγελία Ανηλίκων και τις αστυνομικές αρχές, ενώ συγχρόνως επιδιώκουν τη δικτύωση τους με άλλους φορείς παιδικής προστασίας της πόλης, εν αναμονή της έναρξης λειτουργίας της δομής.

Παράλληλα, καταβάλλουν προσπάθειες διεκπεραίωσης των διοικητικών διαδικασιών για την επίλυση του στεγαστικού ζητήματος, ενώ το αίτημα τους για ορισμό προϊσταμένου ή υπεύθυνου του Γραφείου, ο/η οποίος/α θα φέρει το δικαίωμα υπογραφής, προκειμένου η συνδρομή τους να καταστεί πιο αποτελεσματική, δεν έχει εισακουστεί.

- Αναφορικά με το **Σπίτι του Παιδιού Πάτρας**, οι διαδικασίες παρουσιάζουν πολύ σημαντική καθυστέρηση, καθώς ακόμη δεν έχει καν ανευρεθεί κατάλληλο κτίριο για την στέγαση της δομής.

Στο με αρ.πρωτ. 11/11-02-2019 έγγραφο της υπεύθυνης ψυχολόγου προς τη Γενική Διεύθυνση Διοίκησης αναφέρεται σειρά εκκρεμών θεμάτων που παρεμποδίζουν την πρόοδο των διαδικασιών για την ανεύρεση και εκμίσθωση κτιρίου για την στέγαση της δομής ενώ, επίσης, τονίζεται η αδυναμία εκπροσώπησης και συντονισμού των διαδικασιών εκ μέρους της, λόγω μη ορισμού της ως επιστημονικά υπεύθυνης.

- Όσον αφορά το **Σπίτι του Παιδιού Ηρακλείου**, από τη διερεύνηση που πραγματοποίησε η Αρχή, προκύπτει ότι η μοναδική ψυχολόγος – της οποίας η απόσπαση έχει πλέον λήξει – είχε επωμιστεί εξ' ολοκλήρου τη διεκπεραίωση των διοικητικών διαδικασιών για την επίλυση των προβλημάτων στέγασης και εξοπλισμού της δομής, αναλώνοντας ολόκληρο τον χρόνο της απόσπασής της σε προσπάθειες κινητοποίησης των αρμοδίων υπηρεσιών για την επίλυση των σχετικών προβλημάτων (καθυστέρηση ολοκλήρωσης τεχνικών μελετών από τις ΚΤΥΠ, καθυστέρηση καταβολής μισθωμάτων για το ακίνητο, έκδοση οικοδομικής άδειας, καθυστέρηση κοστολογήσεων και εγκρίσεων, κ.λπ.) όπως προκύπτει από σειρά εγγράφων της προς τη Γενική Διεύθυνση Διοίκησης (π.χ. έγγραφα με αρ.πρωτ. 18/13-02-2020, 20/13-02-2020, 32/21-05-2020, 34/4-06-2020, 36/5-06-2020, 38/11-06-2020) και άλλους φορείς (π.χ. έγγραφα με αρ.πρωτ. 19/13-02-2020 και 33/21-05-2020 προς τις ΚΤΥΠ και με αρ.πρωτ. 31/05/2020 προς τον Περιφερειάρχη Κρήτης, κοινοποιούμενα στη Γενική Διεύθυνση Διοίκησης και στον Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Δικαιοσύνης), με τα οποία εκφράζεται η διαρκής αγωνία της για την κατάσταση και ζητείται η ανάληψη ευθύνης από το αρμόδιο Υπουργείο.

Σύμφωνα με την ενημέρωση του Συνηγόρου του Πολίτη, η εκπόνηση της μελέτης που ανατέθηκε στις ΚΤΥΠ ΑΕ με το με αρ. πρωτ. 63129/19-09-2019 έγγραφο της Διεύθυνσης Τεχνικής Υπηρεσίας για τις αναγκαίες εργασίες διαμόρφωσης του κτιρίου που έχει μισθωθεί για την στέγαση της δομής, ολοκληρώθηκε και διαβιβάστηκε στο Υπουργείο μαζί με τον προϋπολογισμό του έργου (με το έγγραφο με αρ.πρωτ ΚΤΥΠ 4688/27-03-2020). Έκτοτε, αναμένεται η έγκριση και διασφάλιση της χρηματοδότησης για την δημοπράτηση και υλοποίηση του έργου, ενώ εκκρεμεί ακόμη η μελέτη και έγκριση της δαπάνης για την επίπλωση και την προμήθεια του αναγκαίου τεχνικού εξοπλισμού της δομής.

Ωστόσο - πέραν του στεγαστικού και των λοιπών διοικητικών προβλημάτων - με την λήξη της απόσπασης της ψυχολόγου, χωρίς να έχει υπηρετήσει στο αντικείμενο για το οποίο προσελήφθη, και τις δυσχέρειες που παρουσιάζει το σύστημα κινητικότητας για την στελέχωση της δομής (λαμβανομένης υπόψη και της εκκρεμότητας διοικητικής υπαγωγής των Γραφείων), η σοβαρή περαιτέρω καθυστέρηση λειτουργίας της καθίσταται αναπόφευκτη.

- Τέλος, όσον αφορά το **Σπίτι του Παιδιού Πειραιά**, δεν έχουν γίνει οιοσδήποτε ενέργειες για την ανεύρεση κτιρίου, ούτε για την στελέχωση της δομής και συνεπώς δεν φαίνεται να υπάρχει σχεδιασμός για την λειτουργία του στο ορατό μέλλον.

ΣΤ. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η καθυστέρηση ανταπόκρισης στις επιταγές της διεθνούς και εθνικής νομοθεσίας, καθώς και υιοθέτησης των βασικών αρχών της φιλικής προς τα παιδιά δικαιοσύνης και πρακτικών που πλέον έχουν καθιερωθεί και εφαρμόζονται στο σύνολο των αναπτυσσόμενων χωρών, έχουν ως επακόλουθο διαρκείς και σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων των παιδιών θυμάτων σεξουαλικής κακοποίησης, οι οποίες πέραν των άλλων εκθέτουν τη χώρα μας διεθνώς. Υπενθυμίζεται, σε σχέση με αυτό, ότι η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού του ΟΗΕ, σε συνέχεια της υποβολής από την Ελλάδα των περιοδικών εκθέσεων (κατά το άρθρο 44 της ΔΣΔΠ), έχει ζητήσει ειδικότερη ενημέρωση και διευκρινίσεις σχετικά με την λειτουργία «Σπιτιών του Παιδιού» για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής κακοποίησης των παιδιών και την φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη.¹¹

Από την διερεύνηση του Συνηγόρου του Πολίτη προκύπτουν σοβαρές καθυστερήσεις στη διεκπεραίωση διοικητικών διαδικασιών, αδράνεια και παραλήψεις των αρμοδίων υπηρεσιών από το 2017 μέχρι σήμερα, με συνέπεια να μην λειτουργεί ούτε ένα από τα προβλεπόμενα 5 Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων «Σπίτι του Παιδιού».

Όσον αφορά τις διοικητικές διαδικασίες και τα προβλήματα που συνδέονται με αυτές:

Σύμφωνα με την απάντηση της Προϊσταμένης της Γενικής Διεύθυνσης Διοίκησης Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (έγγραφο με

¹¹https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=1351&Lang=en,

αρ.πρωτ. 25058/19-06-2020) προς την Αρχή, οι διαδικασίες που θα καταστήσουν εφικτή την έναρξη λειτουργίας των δομών δεν μπορούν να προχωρήσουν εν αναμονή της ένταξης της αρμοδιότητας τους σε Τμήμα και Διεύθυνση της Γενικής Διεύθυνσης, προκειμένου να καταστεί εφικτή, μεταξύ άλλων, και η στελέχωσή τους μέσω κινητικότητας, ενώ η επίλυση του ζητήματος, σύμφωνα με διαβεβαίωση της Πολιτικής Ηγεσίας, αναμένεται να επέλθει με τη δημοσίευση του Οργανισμού του Υπουργείου Δικαιοσύνης, σε χρόνο που δεν προσδιορίζεται.

Όσον αφορά τα κτιριακά ζητήματα, παρά τις συνεχείς προσπάθειες του επιστημονικού προσωπικού των Αυτοτελών Γραφείων για την διεκπεραίωση των διαδικασιών και την ανεύρεση λύσεων, πλήθος θεμάτων παραμένουν εκκρεμή τα οποία κυμαίνονται από την ανεύρεση κτιρίου με όλες τις ιδιαίτερα χρονοβόρες διαδικασίες που ακολουθούν (προκήρυξη, μίσθωση, τεχνικές μελέτες, έγκριση δαπάνης, υλοποίηση εργασιών διαμόρφωσης και εξοπλισμού των χώρων, κ.λπ.) (π.χ. Πάτρα, Πειραιάς), μέχρι τη διασφάλιση πιστώσεων για την διαμόρφωση και τον εξοπλισμό ήδη μισθωμένου κτιρίου (π.χ. Ηράκλειο).

Επισημαίνεται, ότι οι εργαζόμενοι έχουν επιφορτιστεί με την ευθύνη επίλυσης σειράς διοικητικών ζητημάτων, πέραν των καθηκόντων τους, ενώ τα αιτήματά τους για ορισμό από το Υπουργείο αρμόδιου υπαλλήλου για την διεκπεραίωση και τον συντονισμό των εν λόγω διοικητικών διαδικασιών, αλλά ακόμη και για ορισμό προϊσταμένου-επιστημονικά υπεύθυνου, με δικαίωμα υπογραφής και εκπροσώπησης κάθε δομής, που τουλάχιστον θα καθιστούσε τις προσπάθειές τους πιο αποτελεσματικές, δεν έχουν βρει ανταπόκριση.

Στο προαναφερόμενο έγγραφο της Γενικής Διεύθυνσης Διοίκησης αναφέρεται ότι «..η Γενική Διεύθυνση δεν είναι επισπεύδουσα υπηρεσία, συνεπώς δεν έχει δικαίωμα τελικής υπογραφής ως προς την επίλυση των ως άνω εκτιθέμενων προβλημάτων» και ότι «ο ρόλος της αναλώνεται στην ενημέρωση και μόνο των αρμοδίων υπηρεσιών για προβλήματα που ανακύπτουν και παραπομπή εγγράφων στις σχετικές υπηρεσίες». Στο εν λόγω έγγραφο τα διαπιστούμενα προβλήματα αποδίδονται σε λάθη και παραλείψεις των καθ' ύλην αρμοδίων υπηρεσιών (όπως ελλιπής προσκόμιση εγγράφων απαραίτητων για την ολοκλήρωση φακέλων, αποστολή αιτημάτων σε λάθος αποδέκτες, κ.ά.), ενώ ως αρμόδιες και υπεύθυνες για την κατάσταση, πέραν των ΚΤΥΠ ΑΕ, μνημονεύονται υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης, όπως η Γενική Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών, η Διεύθυνση Πληροφορικής και η Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών.

Εφόσον τα παραπάνω ισχύουν, σοβαρά προβλήματα εντοπίζονται όσον αφορά την οργάνωση και διοικητική λειτουργία των παραπάνω, Διευθύνσεων του Υπουργείου, καθώς και στον μεταξύ τους συντονισμό για την έγκαιρη και αποτελεσματική διεκπεραίωση των αρμοδιοτήτων τους.

Ωστόσο, εντύπωση προκαλεί και το γεγονός ότι, στο εν λόγω έγγραφο, ανάμεσα στις αρμόδιες και επισπεύδουσες υπηρεσίες μνημονεύονται και οι υπαγόμενες στη Γενική Διεύθυνση Διοίκησης «περιφερειακές Υπηρεσίες Σπιτιών του Παιδιού», που δεν λειτουργούν καν και το προσωπικό των οποίων έχει προσληφθεί για την άσκηση επιστημονικού και όχι διοικητικού έργου, ιδίως δε λαμβάνοντας υπόψη ότι, όπως αναφέρεται και παραπάνω, κανένας εκ των εργαζομένων δεν έχει

αρμοδιότητα υπογραφής για την επίλυση οιονδήποτε προβλημάτων, λόγω μη ορισμού επιστημονικά υπεύθυνου από το Υπουργείο.

Πέραν της ανάγκης διερεύνησης των αναφερόμενων ενεργειών ή παραλείψεων της διοίκησης τουλάχιστον για την αποφυγή επανάληψης ή διαιώνισης των αναφερόμενων προβλημάτων, βάσει των παραπάνω, **η περαιτέρω καθυστέρηση έναρξης λειτουργίας τουλάχιστον κάποιων από τα 5 προβλεπόμενα Σπίτια του Παιδιού (ιδίως της Πάτρας και του Πειραιά) θα είναι αναπόφευκτα παρατεταμένη**, ακόμη και αν εφεξής μεθοδευτούν ορθά και χωρίς κωλυσιεργίες οι προβλεπόμενες διαδικασίες.

Όσον αφορά δε ειδικότερα το Σπίτι του Παιδιού Πειραιά, δεν έχουν γίνει ούτε, εξ' όσων γνωρίζουμε, προγραμματίζονται οιοσδήποτε ενέργειες για την στέγαση ή την στελέχωσή του και, συνεπώς, η προοπτική λειτουργίας του στο ορατό μέλλον φαίνεται να έχει εγκαταλειφθεί. Το γεγονός αυτό, ωστόσο, εγείρει ανησυχία λαμβάνοντας υπόψη ότι οι δομές της Αθήνας και του Πειραιά, καλύπτουν περιοχή που αντιστοιχεί στο ήμισυ περίπου του πληθυσμού της χώρας και, συνεπώς, οριστική μη λειτουργία μίας εξ' αυτών αποτελεί πρόβλημα ως προς την κάλυψη των πραγματικών αναγκών του ενδιαφερόμενου πληθυσμού ανηλίκων.

Όσον αφορά το επιστημονικό έργο των Αυτοτελών Γραφείων Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων «Σπίτι του Παιδιού»:

Οι προβλέψεις της ΥΑ7320/2019, η οποία συντάχθηκε βάσει προτάσεων και υπό την επιστημονική επιμέλεια του ΚΕΣΑΘΕΑ, καλύπτουν όλες τις παραμέτρους που – σύμφωνα με τις επιταγές της νομοθεσίας και την διεθνή έρευνα και πρακτική(βλ. ενότητες Β και Γ του πορίσματος) - είναι αναγκαίο να λαμβάνονται υπόψη για τη διασφάλιση της αξιοπιστίας της δικανικής εξέτασης και την προστασία των ανήλικων θυμάτων από δευτερογενή θυματοποίηση. Το πρωτόκολλο δικανικής εξέτασης που εισάγει είναι αυστηρά δομημένο, αποτελούμενο από συγκεκριμένα στάδια με επιμέρους υπο-στάδια, η τήρηση των οποίων είναι υποχρεωτική, προκειμένου να διασφαλίζονται σε κάθε περίπτωση οι βέλτιστες, βάσει των διεθνών προτύπων, πρακτικές κατά τη δικανική εξέταση των παιδιών.

Κατά συνέπεια, οι προδιαγραφές που θέτει η εν λόγω ΥΑ για τη λειτουργία των Σπιτιών του Παιδιού και τον τρόπο εξέτασης των ανήλικων θυμάτων (κατάλληλη στελέχωση, διασφάλιση κατάλληλων χώρων δικανικής εξέτασης, διαμόρφωση τους ώστε να είναι ασφαλείς και φιλικόι προς το παιδί, διασφάλιση τεχνικού εξοπλισμού για την καταγραφή των καταθέσεων των παιδιών ,κ.λπ.), δεν αποτελούν επιπρόσθετα στοιχεία στην οργάνωση των δομών – που θα μπορούσαν, ενδεχομένως, «αρχικά» να παραλειφθούν για λόγους απλούστευσης ή επίσπευσης των διαδικασιών - αλλά παράγοντες καθοριστικής σημασίας για την αξιοπιστία της δικανικής εξέτασης των ανηλίκων και την προστασία τους από δευτερογενή θυματοποίηση.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, προβληματισμό προκαλεί η αναφορά της Προϊσταμένης της Γενικής Διεύθυνσης Διοίκησης, στο προαναφερόμενο έγγραφο, ότι *«τα Σπίτια του Παιδιού δέχονται αιτήματα συνδρομής από Δικαστικές και Ανακριτικές Αρχές, ... παρόλο που δεν έχουν μεταφερθεί ακόμη στα κατάλληλα διαμορφωμένα κτίρια προκειμένου να πραγματοποιηθεί η ολιστική αντιμετώπιση μέσω*

και των δικανικών συνεντεύξεων», καθώς και ότι επιδιώκεται η διεύρυνση της συνεργασίας αυτής για την αξιοποίηση του επιστημονικού προσωπικού των λοιπών δομών κατά τρόπο ανάλογο με το προσωπικό της Αθήνας «μέχρι την **πλήρη λειτουργία των Αυτοτελών Γραφείων Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων «Σπίτι του Παιδιού.»**» (έμφαση δική μας)

Μολονότι η αξιοποίηση του προσωπικού για την παροχή συνδρομής στις δικαστικές αρχές, για την επιτέλεση δηλαδή του επιστημονικού τους έργου, είναι καταρχήν θετική σε σύγκριση με την αποκλειστική απασχόλησή τους για την διεκπεραίωση διοικητικών διαδικασιών πέραν των αρμοδιοτήτων και δυνατοτήτων τους, η παραπάνω διατύπωση υπονοεί ότι τα Σπίτια του Παιδιού **ήδη λειτουργούν**, μερικώς.

Σε σχέση με αυτό, ο Συνήγορος του Πολίτη εκφράζει ιδιαίτερη ανησυχία για μια διαφαινόμενη αντίληψη του Υπουργείου ή εκπροσώπων του ότι η περιστασιακή, ή ακόμη και συστηματική απασχόληση του επιστημονικού προσωπικού με τον τρόπο που περιγράφεται παραπάνω μπορεί να συνιστά κατ' οιονδήποτε τρόπο «λειτουργία» των δομών, ή να καθιστά λιγότερο προβληματική την παρούσα κατάσταση, μια αντίληψη δηλαδή ότι τα Σπίτια του Παιδιού είναι εφικτό να επιτελέσουν το έργο τους, έστω και μερικώς, με την «φιλοξενία» ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών σε οποιοδήποτε διαθέσιμο χώρο (της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου, Δικαστικών Μεγάρων, της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλικών & Κοινωνικής Αρωγής κ.λπ.) και την ad hoc αξιοποίησή τους από τις κατά τόπους εισαγγελικές και ανακριτικές αρχές για την εξέταση παιδιών, ή για γενικότερη παροχή συνδρομής, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης.

Ενόψει των παραπάνω, η **Αρχή επισημαίνει τον κίνδυνο σοβαρής υπονόμησης του ίδιου του σκοπού ίδρυσης των Αυτοτελών Γραφείων Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων «Σπίτι του Παιδιού», σε περίπτωση που η έναρξη λειτουργίας τους δεν συνοδεύεται από μέριμνα της Πολιτείας για τήρηση όλων των αναγκαίων και προβλεπόμενων προϋποθέσεων και προδιαγραφών, υπογραμμίζοντας ότι, σε καμία περίπτωση, οι πραγματογνωμοσύνες που διενεργούνται, ή η συνεργασία των κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων με τις ως άνω αρχές δεν μπορεί να θεωρηθούν ως, μερική έστω, λειτουργία των δομών.**

Z. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ενόψει των παραπάνω, ο Συνήγορος ζητά την μέριμνα του αρμόδιου Υπουργείου για την επίσπευση των διαδικασιών και την έναρξη λειτουργίας και των 5 Αυτοτελών Γραφείων Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων «Σπίτι του Παιδιού» με την ελάχιστη δυνατή περαιτέρω καθυστέρηση.

Για τον σκοπό αυτό, προτείνεται:

- **Ο άμεσος σχεδιασμός για την διεκπεραίωση του συνόλου των εκκρεμοτήτων και ορισμός χρονοδιαγράμματος για την έναρξη λειτουργίας και των 5 δομών**
- **Η επίσπευση της διαδικασίας ένταξης της αρμοδιότητας των Σπιτιών του Παιδιού σε Τμήμα και Διεύθυνση της Γενικής Διεύθυνσης Διοίκησης, ιδίως καθ'όσον, όπως αναφέρεται από την Γενική Διευθύντρια Διοίκησης, αυτό αποτελεί προϋπόθεση για την πραγματοποίηση προσλήψεων και για την διευθέτηση άλλων, αναγκαίων για την λειτουργία των δομών, θεμάτων**
- **Η άμεση ανάληψη από το Υπουργείο της ευθύνης για τον συντονισμό των εμπλεκόμενων υπηρεσιών του και τη συνεργασία τους με άλλους αρμόδιους φορείς, για την επίσπευση των διαδικασιών όσον αφορά τη στέγαση και τον εξοπλισμό των δομών, με την ανάθεση σε συγκεκριμένο υπάλληλο του Υπουργείου της ευθύνης για το σύνολο της διαδικασίας, αντί της άτυπης ανάθεσης του ρόλου αυτού, κατά περίπτωση, στο επιστημονικό προσωπικό των δομών, όπως συμβαίνει μέχρι σήμερα.**
- **Ο ορισμός επιστημονικά υπευθύνου ο/η οποίος/α θα φέρει το δικαίωμα υπογραφής και εκπροσώπησης κάθε δομής, για την διεκπεραίωση διοικητικών διαδικασιών που εμπίπτουν στον ρόλο του/της, καθώς και επιστημονικών θεμάτων**
- **Επιπλέον, ζητείται η διερεύνηση των παραπάνω αναφερόμενων διοικητικών παραλήψεων και λαθών που οδήγησαν στην παρούσα κατάσταση, καθώς και ενδεχόμενων πειθαρχικών ευθυνών.**

Ως προς την στελέχωση των δομών, στο πλαίσιο κάλυψης των θέσεων προσωπικού που παραμένουν κενές μέχρι σήμερα, ζητείται ειδικότερα:

- **Η διασφάλιση της κάλυψης των προβλεπόμενων θέσεων παιδοψυχιάτρων ή ψυχιάτρων σε κάθε Αυτοτελές Γραφείο. Σε περίπτωση αδυναμίας κάλυψης των θέσεων μέσω της κινητικότητας, δεδομένης της σημασίας της παρουσίας της συγκεκριμένης ειδικότητας στην διεπιστημονική ομάδα στελέχωσης των δομών, αναγκαίο κρίνεται να προβλεφθεί η δυνατότητα πραγματοποίησης προσλήψεων.**
- **Η στελέχωση των Αυτοτελών Γραφείων και με διοικητικό προσωπικό, καθώς αυτό είναι αναγκαίο για την αποτελεσματική οργάνωση και λειτουργία τους. Για τον σκοπό αυτό, προτείνεται η προσθήκη πρόβλεψης για θέση διοικητικού υπαλλήλου και για τα Αυτοτελή Γραφεία του Πειραιά, της Θεσσαλονίκης, της Πάτρας και του Ηρακλείου, δεδομένου ότι, βάσει του άρθρου**

76 ν. 4487/2017 όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 35 του ν. 4640/2019, αυτή προβλέπεται μόνο για το Σπίτι του Παιδιού της Αθήνας. Σε περίπτωση ή για το χρονικό διάστημα όπου αυτό δεν είναι εφικτό, αναγκαία είναι η διασφάλιση με άλλο τρόπο της παροχής διοικητικής-γραμματειακής υποστήριξης στις δομές.

Τέλος, για τους λόγους που αναπτύσσονται παραπάνω, **ζητούμε την ιδιαίτερη μέριμνα της Πολιτικής Ηγεσίας ώστε η έναρξη λειτουργίας των Σπιτιών του Παιδιού να συνοδεύεται από την πλήρη εφαρμογή των προβλέψεων της ΥΑ 7320/19, για την ουσιαστική επιτέλεση του σκοπού τους ως προς τη διασφάλιση της αξιοπιστίας της δικανικής εξέτασης και την προστασία των ενδιαφερόμενων ανηλίκων από δευτερογενή θυματοποίηση.**